

פרשת וַיֵּצֵא — השיבות הדיבור בעברית

אחרי שיעקב ברח עם כל אנשי ביתו, רדף אחריו לבן, וכשנפגשו, הם כרתו ביניהם ברית ובנו גלעד מאבנים. וכך נאמר בפרשה: "וַיִּקְרָא לוֹ לְבֶן יֶגֶר שְׁהִדוּתָא, וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גֵלְעָד" (לא מז). נשאלת השאלה: מדוע הייתה התורה צריכה להאריך ולכתוב גם את השם "יֶגֶר שְׁהִדוּתָא" שקרא לבן, שהוא התרגום הארמי של השם העברי "גֵלְעָד" שקרא יעקב? היה מספיק לכתוב: "ויקראו לו לבן ויעקב: גֵלְעָד"! כתב על כך רבי עובדיה ספורנו: "וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גֵלְעָד" – "שלא שינה את לשונו". כלומר, יעקב מפגין בכך את דבקותו בלשון ובמסורת של בית אבא. הרב אביגדור נבנצל (בשיחה לפרשת ויצא תשע"ג) הסביר שהתורה באה ללמדנו שגם אחרי עשרים שנה שיעקב גר בבית לבן בחרון, ושלט היטב בשפה הארמית, בכל זאת הוא קרא לגֵלְעָד בשמו העברי, להראות לכולם שהוא לא הושפע מתרבותו של לבן והוא לא מדבר בשפתו הארמית של לבן.

גם יוסף כשהתגלה לאחים אמר להם: "וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוּת, וְעֵינַי אֲחֵי בְנֵימִין, פִּי פִי הִמְדַּבֵּר אֲלֵיכֶם" (מה יב), ופירש רש"י: "וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוּת בַּכּוּדִי, וְשֵׁנֵי אֲחֵיכֶם, שֶׁהָרִי אֲנִי מֵהוּל כַּכֶּם, וְעוֹד: פִּי פִי הִמְדַּבֵּר אֲלֵיכֶם בַּלְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ". יוסף מוכיח פעמיים לאחים שהוא אחיהם יוסף: גם בכך שהוא מהול וגם בכך שמדבר עברית.

אמרו רבותינו במדרש ("במדבר רבה" כ כט) שאחד מהדברים שבגללם זכו להיגאל ולצאת ממצרים הוא "שלא שינו את לשונם", שהקפידו להמשיך לדבר בלשון העברית.

הדיבור בעברית כה חשוב עד כדי כך שבעבורו זוכים לאריכות ימים, וכמו שדרשו חז"ל ("ספרי" דברים פרשת עקב, פיסקא מו): "וְלִמְדַתְּם אֶתְּם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם – מִיֶּפֶן אִמְרוּ: כִּשְׁהִתְיַנּוֹק מִתְחִיל לְדַבֵּר – אֲבִיו מְדַבֵּר עִמּוֹ בַּלְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ וּמִלְמַדוֹ תּוֹרָה. וְאִם אֵין מְדַבֵּר עִמּוֹ בַּלְשׁוֹן קוּדֵשׁ וְאִינוּ מִלְמַדוֹ תּוֹרָה – רְאוּי לֹא כִּאִילוֹ קוֹבְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְלִמְדַתְּם אֶתְּם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, אִם לִמְדַתְּם אֶתְּם אֶת בְּנֵיכֶם – לְמַעַן יִרְבּוּ מִיְּמֵי בְנֵיכֶם, וְאִם לֹא – לְמַעַן יִקְצְרוּ יְמֵיכֶם; שֶׁכֵּךְ דְּבַרֵי תּוֹרָה נִדְרָשִׁים: מְכַלֵּל הֵן לְאוֹ, וּמְכַלֵּל לְאוֹ הֵן".

לימוד לשון הקודש אף נכלל בתוך מצוות תלמוד תורה, כפי שנאמר בתוספתא (מסכת חגיגה פרק א הלכה ג): קטן היודע לדבר, אביו מלמדו "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל", "תּוֹרָה צְנָה לְנוּ מִשָּׁה" (דברים לג ד), ולשון הקודש.

הלשון העברית נקראת בתנ"ך "יהודית" (נחמיה יג כד), אבל חז"ל קראו לה "עברית" ו"לשון הקודש". ומדוע קראו לה "לשון הקודש"?

מנמק זאת הרמב"ן בפירושו לפסוק "מִקְצֵית הַשָּׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ" (שמות ל יג): "מפני שדברי התורה והנבואות וכל דברי קדושה – כולם בלשון ההוא נאמרו". כלומר, הלשון העברית התקדשה בזכות השימוש שנעשה בה לצורכי קודש: הקב"ה דיבר עם בני ישראל בלשון העברית ('אֲנֹכִי וְלֹא יְהִיֶה לְךָ'), וכן דיבורו עם כל הנביאים, וכל דברי התורה ודברי הנביאים נאמרו כולם בלשון זו, ובה נקראו גם שמותיו הקדושים של הקב"ה.

ב"משנה ברורה" (סימן קא סעיף קטן יג) העתיק את דברי ה"חתם סופר" נגד הרפורמים ששינו את נוסח התפילה בציבור מעברית לגרמנית, ושהוציאו מנוסח התפילה את ברכת קיבוץ גלויות ואת ברכת בונה ירושלים, "וכשם שרוצים להשכיח זיכרון ירושלים, כן רוצים להשכיח לשון הקודש מישראל, פן ייגאלו בזכות שלא שינו את לשונם! הקב"ה ישמרנו מדעות אפיקורסות כאלו".

ככל שנקפיד יותר לדבר בעברית וללמד את ילדינו לדבר בלשון הקודש, בדרכו של יעקב אבינו ובדרך אבותינו בגלות מצרים, כך נזכה גם אנחנו בקרוב לגאולת ישראל השלמה, ויִרְבּוּ יְמֵינוּ עַל אֲדַמַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל פִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.